

Przyczyny wybuchu I wojny światowej

Punkt widzenia Wielkiej Brytanii

W jaki sposób wybuch I wojny światowej jest prezentowany w niemieckich podręcznikach.

Wystarczy bliżej przyjrzeć się programowi nauczania oraz podręcznikom szkolnym, aby mieć wyobrażenie na temat tego, jak

I wojna światowa przedstawiana jest w niemieckich czasopismach historycznych. W Bawarii zagadnienie wybuchu I wojny światowej zawsze występuje w połączeniu z tematem imperializmu, w kontekście czterech głównych zagadnień:

1. Kryzys na Bałkanach, zamach w Sarajewie i droga ku wojnie
2. Technologia wojenna i doświadczenia wojenne żołnierzy i cywilów
3. Rok 1917 jako moment przełomowy oraz rewolucja rosyjska
4. Koniec wojny, traktat wersalski i jego konsekwencje

Po omówieniu tego rozdziału często przechodzi się do tematu poświęconego Republice Weimarskiej, której koniec jest również upadkiem demokracji parlamentarnej i początkiem narodowego socjalizmu.

Podręczniki reagują głównie na kontrowersyjną teorię Fischera. W 1961 r. historyk Fritz Fischer opublikował pracę „Sięganie po władzę nad światem. Cele wojennej polityki cesarskich Niemiec 1914 – 1918” (Griff nach der Weltmacht. Die Kriegszieldpolitik des kaiserlichen Deutschlands 1914/1918), w której przedstawił tezę, że imperialne Niemcy wcale nie pogrążyły się w I wojnie światowej ani nie było czegoś takiego, jak wybuch wojny. Według jego teorii część środowiska politycznego i militarnego celowo pchała Rzeszę Niemiecką do wojny, dbając o to, by kraj nie był postrzegany jako agresor. Teza ta była ostro krytykowana przez historyków niemieckich, ponieważ oznaczałaby potwierdzenie winy Niemiec w rozpęтaniu konfliktu, jak zostało zapisane w art. 231 traktatu wersalskiego. W Niemczech zarówno ugrupowania lewicowe, jak i prawicowe, zgodnie odmawiały uznania oskarżeń traktatu wersalskiego z 1919 r. Obecnie historycy są zdania – w przeciwieństwie do Fritza Fischera – że nie można jednoznacznie wskazać winnego wybuchu I wojny światowej, pomimo zdecydowanego potwierdzenia „planów wojennych” pewnej części niemieckiego społeczeństwa i rządu.

Obecnie większość podręczników celowo unika sformułowań typu „dążenie do wojny” lub „wybuch wojny”, używając bardziej neutralnej terminologii „droga do I wojny światowej”. Biorąc pod uwagę znaczenie tego pytania w przeszłości i obecnie, ważne jest, aby wyjaśnić sugestie wyboru odpowiedniej terminologii („pogrożyć”, „wybuchnąć” kontra „rozpocząć” itp.) oraz zachęcić uczniów do wyrobienia własnej krytycznej opinii na ten temat.